

Meimi Lassila

PÄTKÄTYÖLÄISTEN NARRATIIVISEN AMMATILLISEN IDENTITEETIN RAKENTUMINEN

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Maaliskuu 2020

TIIVISTELMÄ

Meimi Lassila: Pääkätyöläisten narratiivisen ammatillisen identiteetin rakentuminen
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Elinikäinen oppiminen ja kasvatus
Maaliskuu 2020

Tämän tutkimuksen aiheena on pääkätyöläisten narratiivisen ammatillisen identiteetin rakentuminen. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten ammatillinen identiteetti rakentuu pääkätyöläisten kertomuksissa ja ovatko tutkimuksen tulokset yhteydessä aiempiin ammatillista identiteettiä käsitteleviin tutkimuksiin. Tutkimuksen empiirisenä aineistona olen käyttänyt Pääkätyöläisten urakertomuksia 2006-haastatteluaineistoa, jonka on kerännyt Sikke Leinikki. Aineisto on saatu yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta. 35:n kertomuksen aineistosta tähän tutkimukseen valittiin yhdeksän kertomusta, joissa ammatillista identiteettiä kuvattiin.

Narratiivisuus toimii tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä, sillä tutkimuksessa keskitytään ammatillisen identiteetin narratiiviseen, eli kerrottuun muotoon. Narratiivisen tarkastelun kautta pystytään luomaan ammatillisen identiteetin rakentumisesta subjektiivinen käsitys, sillä kertomukset ovat pääkätyöläisten omiin kokemuksiin ja näkemyksiin perustuvia.

Analyysimenetelmänä olen käyttänyt narratiivien analyysiä, sillä se muodostaa luonnollisen jatkumon narratiivisen ammatillisen identiteetin tarkastelulle. Narratiivien analyysin avulla, pystyin luokittelemaan kertomuksissa ilmenneitä ilmaisuja, jotka kuvasivat ammatillisen identiteetin rakentumista. Narratiivien analyysin tavoin tutkimusaineisto ja tutkijan oma tulkinta olivat keskiössä. Analyysin tuloksena syntyi kuusi kategoriaa, jotka kuvaavat osatekijöitä, joiden kautta ammatillinen identiteetti kertomuksissa rakentui. Kategoriat nimesin seuraavasti: ammatillisen identiteetin rakentumisen lähtökohdat, työyhteisö, hiljaisen hyväksynnän asema, osaamisen tunnistamisen vaikeus, uuden oppiminen ja työelämän vaihtelevuus. Tämän tutkimuksen mukaan pääkätyöläisten ammatillinen identiteetti rakentui kertomuksissa osatekijöiden kautta ja tuloksilla havaittiin olevan yhteys aikaisempiin ammatillista identiteettiä käsitteleviin tutkimustuloksiin.

Avainsanat: Narratiivinen identiteetti, ammatillinen identiteetti, pääkätyöläinen, narratiivien analyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

Sisällys

1	JOHDANTO	4
2	TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	6
2.1	TEOREETTISIA NÄKÖKULMIA AMMATILLISEEN IDENTITEETTIIN	6
2.2	NARRATIIVISUUS TUTKIMUKSEN TEOREETTISENA LÄHTÖKOHTANA	7
2.2.1	<i>Narratiivinen identiteetti</i>	8
2.2.2	<i>Ammatillinen identiteetti</i>	9
2.2.3	<i>Pätkätyöläinen</i>	9
2.3	AMMATILLISEEN IDENTITEETIN RAKENTUMINEN	10
2.4	NARRATIIVINEN LÄHESTYMISTAPA AMMATILLISEEN IDENTITEETTIIN PÄTKÄTYÖLÄISYYDEN KONTEKSTISSA	10
2.5	OPISKELUALAN VAIKUTUS AMMATILLISEEN IDENTITEETIN RAKENTUMISEEN	11
3	TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄ	13
4	TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTONHANKINTA	14
4.1	LAADULLINEN TUTKIMUS	14
4.2	NARRATIIVINEN TUTKIMUS	14
4.3	NARRATIIVIEN ANALYYSI	15
4.4	AINEISTON KUVAUS	15
5	TULOKSET	18
5.1	AINEISTON ANALYYSIN TOTEUTTAMINEN	18
5.2	KATEGORIAMÄÄRITTELY	20
5.2.1	<i>Ammatillisen identiteetin rakentumisen lähtökohdat</i>	20
5.2.2	<i>Työyhteisö</i>	22
5.2.3	<i>Hiljaisen hyväksynnän asema</i>	23
5.2.4	<i>Osaamisen tunnistamisen vaikeus</i>	24
5.2.5	<i>Uuden oppiminen</i>	26
5.2.6	<i>Työelämän vaihtelevuus</i>	26
6	POHDINTA	29
6.1	PÄTKÄTYÖLÄISTEN AMMATILLISEEN IDENTITEETIN RAKENTUMINEN	29
6.2	TUTKIMUKSEN EETTISYYS	32
6.3	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	32
7	LÄHTEET	34

1 JOHDANTO

Identiteetti on koko elämän ajan mukautuva ihmisen osa-alue, minkä vuoksi se on oleellinen osa yksilöä ja hänen kehitystään. Identiteetti on vahvasti esillä etenkin lasten ja nuorten kehityksestä puhuttaessa, mutta tässä tutkimuksessa keskiöön nousee aikuisen identiteetin osa-alue, ammatillinen identiteetti, jota olen lähtenyt tarkastelemaan pätkätyöläisyyden kontekstissa.

Työelämän muutoksessa yksilöt arvioivat itseään suhteessa työelämän vaatimuksiin ja tarpeisiin sekä tämän kautta arvioivat työn tavoitteisiin kohdistuvia mahdollisuuksiaan ja uhkia (Mahlakaarto 2010, 15). Ammatillisen identiteetin rakentuminen ei kuitenkaan ole itsestään selvää muuttuvassa ja epävarmassa työelämässä, sillä yksilön voi olla vaikea asettaa itseään mihinkään tiettyyn yhteisöön tai tehtävään kuuluvaksi, vaan kokemus itsestään työntekijänä ja työyhteisön jäsenenä voi olla hyvinkin pirstoutunut. Tämän vuoksi ammatillisen identiteetin tarkastelu näyttäytyy mielenkiintoisena etenkin pätkätyöläisten kertomuksia tarkasteltaessa.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella, *miten ammatillinen identiteetti rakentuu pätkätyöläisten kertomuksissa*. Empiirisenä aineistona olen käyttänyt Sikke Leinikin vuonna 2006 keräämää haastatteluaineistoa pätkätyöläisten urakertomuksista. Koska kertomukset eivät pohjautu ammatillista identiteettiä kuvaaville vastauksille, eivätkä tutkittavat suoranaisesti tiedä puhuvansa ammatillisesta identiteetistä, on tutkijana tehtävänäni tulkita, miten ammatillinen identiteetti kertomuksissa rakentuu.

Valitsin tämän aiheen, koska ammatillinen identiteetti on minua henkilökohtaisesti kiinnostava aihepiiri, koska työelämä on jatkuvassa murroksessa ja työntekijältä vaaditaan mukautuvuutta työelämän muuttuessa. Aihe puhutteli minua myös siltä kannalta, että itse generalisista alaa opiskelevana en vielä tiedosta omaa ammatillista identiteettiäni, joten sen tarkastelu tässä yhteydessä tuntui kiinnostavalta. Mielenkiintoisen aineiston löydyttyä aihe tarkentui ja huomasin saavani siitä myös tarttumapintaa itselleni siitä

näkökulmasta, miten ammatillinen identiteetti voi rakentua silloin, kun opiskeltava ala ei valmista mihinkään tiettyyn ammattiin.

Ammatillisesta identiteetistä voidaan puhua monella eri termillä: ammatti-identiteetti, ammatillinen identiteetti ja työidentiteetti. Tässä tutkielmassani käytän termiä ammatillinen identiteetti. Narratiivisuus toimii tässä tutkimuksessa sekä teoreettisena viitekehyksenä myös analyysivaiheessa analyysimenetelmänä. Narratiivisuuden nähdään punovan teorian ja analyysin tulokset yhteen.

Tutkielmani rakenne koostuu johdannon lisäksi viidestä osiosta. Teoriaosuudessa kuvaan aikaisempia ammatillista identiteettiä käsittelevää tutkimusta, jonka jälkeen avaan tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä ja teoriapohjaa. Kolmannessa luvussa kuvaan tutkimuskysymyksen sekä tutkimuksen tehtävän ja neljännessä luvussa perehdyn menetelmällisiin valintoihin, aineistoon ja sen analyysiin. Viidennessä luvussa kuvaan tutkimuksen kannalta keskeiset tulokset ja lopuksi kuudennessa luvussa pohdin tuloksia ja niiden yhteyttä teoriaan.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Tutkimukseni teoreettisessa viitekehyksessä avaan aluksi, kuinka aikaisemmat tutkimukset tarkastelevat ammatillista identiteettiä ja sen rakentumista. Tämän jälkeen kuvaan, kuinka narratiivisuus toimii tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana ja avaan tutkimuksen tehtävän kannalta oleelliset käsitteet: narratiivinen identiteetti, ammatillinen identiteetti ja pätkätyöläinen. Tämän jälkeen kuvaan ammatillisen identiteetin rakentumista sekä narratiivista identiteettiä pätkätyöläisyyden kontekstissa. Lopuksi vielä avaan opiskeltavan alan vaikutusta ammatillisen identiteetin rakentumiseen.

2.1 Teoreettisia näkökulmia ammatilliseen identiteettiin

Narratiivisesta ammatillisesta identiteetistä löytyy useita aiempia tutkimuksia. Tutkimukset ovat useimmiten kohdistuneet opettajien tai hoitoalan henkilökunnan ammatillisen identiteetin rakentumiselle. Suoranaisesti pätkätyöläisten ammatillista identiteettiä koskevaa tutkimusta en ole löytänyt, mikä toisaalta pitää mieleni avoimena tätä tutkimusta tehdessäni.

Salme Mahlakaarron (2010) väitöskirjassa hän tutki, kuinka voimaantumisen kehitysohjelman kautta tutkittavat kertomusten avulla rakensivat identiteettiään. Tutkimustuloksista havaittiin, että kertomusten kautta tutkittavat loivat uusia identiteettipositioita suhteessa työympäristöönsä. Keskeisenä nähtiin ympäristöön vaikuttaminen ja osallisena oleminen. (Mahlakaarto 2010, 66-67.)

Heikkisen ym. (2001) ”Suomalaisen ammattikasvatuksen erityisyyttä etsimässä” -projektin kolmannessa väliraportissa kuvataan, kuinka ammatillisuus tuo esiin työn tavoitteet ja tarkoitukset ja sitä kautta työtä tehdään tietyn ammattikunnan edustajana, esimerkiksi puuseppänä. Ennen spesifien ammattien tunnistaminen ja tunnustaminen on ollut helpompaa, kun taas

nykyaikana ammattirajojen hälvenemisen myötä, myös oman ammatillisuuden tunnustaminen voi olla haasteellista.

Ammatillinen identiteetti on Heikkisen ym. (2001) mukaan taitojen ja kykyjen jakamista toisten kanssa ja sitä kautta kuulumista johonkin. He tuovat esiin myös, että ammatilliseen identiteettiin vaikuttaa ammatillisuus ja osaaminen sekä sen suhteuttaminen toiseen ja tämän kautta tuen saaminen. Ammatillisuuden ja siihen liittyvän uran ja ammattialan kokeminen omaksi on yksilöllinen ja pitkä prosessi (Heikkinen 2001, 171-172.) Tämä tulkinta näyttäytyy tärkeänä myös tässä tutkimuksessa, sillä mielenkiintoinen tarkastelun kohde onkin, kuinka pätkätyöläiset ovat sisäistäneet ammatillisuutensa muuttuvissa työoloissa.

Opettajien ammatillista identiteettiä on tutkittu paljon. Esimerkiksi Jyrki Jokisen (2002) tutkimus käsittelee aikuisopettajan identiteetin rakentumista, kun työn reunaehdot ovat muuttuneet. Tutkimuksen tuloksissa esiin nousi, että tutkittavilla oli erilaisia minä-identiteetin, sosiaalisen identiteetin ja opettajaidentiteetin muotoja. Ammatillisen identiteetin, opettajaidentiteetin, muoto vaihteli riippuen siitä, missä työpaikassa henkilö työskenteli. Tämä on mielenkiintoinen huomio, sillä vaikka kaikki tutkittavat olivat koulutukseltaan opettajia, heidän ammatillisen identiteettinsä muoto koettiin erilaisena riippuen siitä, missä työskenteli. Näin ollen voidaan ajatella työyhteisön olevan tässäkin yhteydessä merkittävässä roolissa.

2.2 Narratiivisuus tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana

Tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen muodostaa narratiivinen lähestymistapa identiteettiin. Tämän tutkimukseni keskiössä on ammatillisen identiteetin rakentumisen narratiivinen eli kerrottu muoto, se, miten ammatillinen identiteetti rakentuu pätkätyöläisten kertomuksissa. Tämä näyttäytyy luonnollisena näkökulmana, sillä aineisto muodostuu kertomuksista, jotka ovat pätkätyöläisten työelämää kuvaavia. Keskittän narratiivisen ammatillisen identiteetin rakentumisen tarkastelun pätkätyöläisyyden kontekstiin.

Narratiivisessa lähestymistavassa maailma ja ymmärrys nähdään muotoutuvan kertomuksellisesti. Narratiivin voidaan nähdä liittävän yhteen yksilön henkilökohtaiset kokemukset, niistä tehdyt tulkinnat ja sosiaalisen

vuorovaikutuksen. (Mahlakaarto 2010, 41.) Narratiivisen lähestymistavan voidaan katsoa siis olevan hyvin subjektiivinen näkemys yksilön kokemuksista ja ajatuksista. Narratiivisen lähestymistavan kautta voidaan huomata, kuinka identiteettiä luodaan tarinoiden avulla (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 41). Tässä tutkimuksessa narratiivisuus liitetään ammatillisen identiteetin rakentumiseen kertomusten kautta.

Seuraavaksi esittelen tutkimukseni teoreettisiin lähtökohtiin pohjaamat keskeiset käsitteet, jotka ovat identiteetti, ammatillinen identiteetti ja pätkätyöläinen. Sen jälkeen esittelen ammatillisen identiteetin rakentumista sekä narratiivisen lähestymistavan ammatilliseen identiteettiin pätkätyöläisyyden kontekstissa.

2.2.1 Narratiivinen identiteetti

Narratiivisessa lähestymistavassa identiteetin luominen ja rakentaminen on keskeistä (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 33). Narratiivista identiteettiä voidaan ilmentää kertomuksien avulla ja niissä voidaan nähdä korostuvan yksilön subjektiiviset näkemykset, positiot, suhteet ja vuorovaikutus (Ropo 2015, 37). Voidaan siis ajatella, että ihminen kuvaa kertomuksissaan näkemyksiä itsestään eri suhteiden ja positioiden tuomien merkitysten avulla.

Kertomuksellisten prosessien avulla narratiivinen identiteetti muodostuu ja kokemusten kautta yksilö luo merkityksiä itsestään sen mukaan, miten yksilö asemoituu esimerkiksi sosiaaliseen toimintaan. (Yrjänäinen & Ropo 2013, 30.) Narratiivisen identiteetin syntyemisessä muiden ihmisten vaikutus omaan itseensä on merkittävässä asemassa kokemuksellisuuden kautta.

Identiteetti saa alkunsa jatkuvuudessa sekä menneisyyden ja tulevaisuuden yhteydessä (Onnismäa 2010, 13). Narratiivisen viitekehyksen mukaan identiteetti on muuttuva, sillä se mukautuu elämän eri vaiheiden mukana ja saa uusia merkityksiä jättäen joskus myös taakseen menneisyydessä koetut minuuden muodot. Narratiivisessa identiteettikäsityksessä korostetaan muutosta, dynaamisuutta ja identiteettien moninaisuutta (Ropo 2015, 38.) Narratiivisuuden viitekehyksessä identiteettiä ei siis tarkastella pysyvänä ihmisen ominaisuutena vaan tilanteiden ja ajan myötä muuttuvana, omiin kokemuksiin perustuvana kielellisenä kuvauksena. Narratiivinen identiteetti ilmentää kuvausta siitä,

millainen ihminen on persoonana ja minne hän kokee kuuluvansa (Yrjänäinen & Ropo 2013, 30).

2.2.2 Ammatillinen identiteetti

Ammatillista identiteettiä voidaan pitää aikuisen yhtenä keskeisistä identiteetin alueista, vaikkakin yksilöiden omissa elämäkentissään niille antamat merkityksen eroavat toisistaan. Tässä tutkimuksessa ammatillisella identiteetillä käsitetään yksilön ammattiin liittämät merkitykset ja kokemukset omasta ammattiuudestaan. Ammatillisen identiteetin jatkuva rakentaminen koskettaa erityisesti silloin, kun työn luonne on epävarma tai muuttuva ja etenkin tällöin ammatillisen identiteetin rakentaminen näyttäytyy koko työuran pituisena tehtävänä. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 27-32.) Koska nykyaikana työnluonne ja -kuva voivat usein olla muuttuvia, voidaan ajatella ammatillisen identiteetin rakentumisella olevan keskeinen rooli työntekijän ammattitaidon kehittymisen kannalta. Tässä tutkimuksessa keskitytään katkonaisen työuran omaavien työntekijöiden ammatillisen identiteetin rakentumiseen.

2.2.3 Pätkätyöläinen

Tässä tutkimuksessa pätkätyöläisellä tarkoitetaan ihmistä, jonka työura on koostunut pääasiassa määräaikaista työsuhteista. Määräaikaisten ja osa-aikaisten työsuhteiden voidaan katsoa lisääntyneen 1990-luvun laman jälkeen, minkä vuoksi myös työpaikkojen henkilömäärää vähennettiin (Nuotio 2001, 108). Suomen kansantalouden tilanne parani merkittävästi 2000-luvulla (Saastamoinen 2010, 242). Silti osa- ja määräaikaisten työsuhteiden määrä oli huomattava (Nätti, Kauhanen, Miettinen, Siponen 2011, 233). Tämä ajankohta on varmasti myös liitoksessa tämän tutkimuksen pätkätyöläisten työsuhteisiin, sillä aineisto on kerätty jo vuonna 2006. Pätkätyöläisen elämää varjostavat epävarmuus työn jatkumisesta, tulojen riittävyydestä ja sosiaalisten suhteiden pysyvyydestä. Pätkätyöläiseen voidaan liittää myös tunne oman ammattitaidon ja asiantuntijuuden riittämättömyydestä työsuhteiden epävakaisuuden vuoksi.

2.3 Ammatillisen identiteetin rakentuminen

Heikkisen (2001, 15) mukaan ammatillisen identiteetin rakentumiseen liitetään keskeisesti aika ja ajallisuudella hän tarkoittaa kulttuurisissa ympäristöissä olevia yhteisöllisiä traditioita. Ammatillinen identiteetti siis rakentuu paikoissa ja tiloissa, joissa on mahdollista kasvaa ja työskennellä. Nämä voivat muodostua sellaisessa yhteisössä, jossa ihmisillä on työhön, kasvatukseen ja ammattiin liittyviä kokemuksia ja näkemyksiä. (Heikkinen 2001, 15.) Ammatillisen identiteetin muodostumisen keskeisinä työkaluina voidaan siis nähdä työyhteisön jäsenet ja heidän luoma ammatillinen kasvuympäristö. Narratiivisen lähestymistavan kautta pystytään näkemään niitä tekijöitä, joiden kautta identiteetti, tässä tutkimuksessa ammatillinen identiteetti rakentuu (Mahlakaarto 2010, 22).

Heikkinen ym. (2001, 12) kuvaavat ammatillisen identiteetin muototutuvan osana persoonallista identiteettiä. Ammatillisella identiteetillä voidaan kuvata itsensä löytämistä ja omistamista työn avulla ja toiseksi sen voidaan ajatella olevan johonkin kuulumista. Sen rakentuminen kuitenkin hankaloituu lyhytkestoisissa työsuhteissa työyhteisön, -tehtävien ja -kavereiden vaihtuessa useaan otteeseen. Tällaisessa tilanteessa ammattiin kiinnittyminen näyttäytyy haastavana. (Heikkinen 2001, 171-172.) Tässä tutkimuksessa ammatillisen identiteetin rakentumisessa kiinnitetäänkin huomiota niihin ilmaisuihin, joiden kautta työyhteisöä ja suhtautumista kuvataan. Tämän kautta päätelmät ammatillisen identiteetin rakentumisesta muotoutuvat. Vaikka lyhytkestoisissa työsuhteissa olevien työntekijöiden ammatillisen identiteetin rakentuminen ei ole yksiselitteinen, pyritään tässä tutkimuksessa selvittämään, miten ammatillinen identiteetti pätkätyöläisten kertomuksissa rakentuu.

2.4 Narratiivinen lähestymistapa ammatilliseen identiteettiin pätkätyöläisyyden kontekstissa

Narratiivisen viitekehyksen kautta tutkitaan, kuinka identiteettiä tuotetaan tarinoiden välityksellä (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 41). Henttosen ja LaPointen (2015, 20-21) mukaan kertomukset kuvaavat ilmiötä ikään kuin linssien läpi, joten ne eivät ole yleistettäviä, vaan ne voivat jopa asettua vastakkain toisten kertomusten kanssa. Kertomusten kautta ihminen jäsentää ja

rakentaa merkityksiä työurastaan sekä omasta ammattiudesta. Tässä tutkimuksessa keskitetään tarkastelu pätkätyöläisten kertomuksissa ilmeneviin ilmaisuihin omasta asiantuntijuudesta työelämästään osana ammatillisen identiteetin rakentumista.

Koska pätkätyöläisen ajatusten sekä käsitysten työyhteisöä ja ammattiutta kohtaan voidaan ajatella olevan vaihtelevat, on narratiivinen lähestymistapa ammatillisen identiteetin tarkastelussa mielenkiintoinen. Tämän kautta yksilön sisäinen maailma ja kokemukset työelämästä kietoutuvat yhteen muodostaen subjektiivisen näkemyksen yksilön työelämän kokemuksista, jotka ovat liitoksissa ammatillisen identiteetin rakentumiselle.

Sen lisäksi, että narratiivinen lähestymistapa tuo esiin mielenkiintoisia tulkintoja yksilön näkemysten ja kokemusten kautta muodostuneesta ammatillisesta ajatusmaailmasta, se avaa myös työntekijälle mahdollisuuden ammatilliseen kehitykseen. Kertomuksen rakentamisen kautta itsereflektio ammatillista osaamistaan ja asiantuntijuutta kohtaan on mahdollista. Reflektiivisen tarkastelun kautta ihminen voi sekä tuottaa ja edistää ammatilliseen identiteettiin sekä osaamiseen kohdistuvaa kriittistä reflektointia, että tarkastella ammatillista kehityshistoriaansa. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 41-42.)

Narratiivisen lähestymistavan kautta työntekijän on mahdollista saada välineitä ammatillisen identiteetin rakentamiseen erityisesti työelämän muutos- ja murrosvaiheissa. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 42.) Tämä näyttäytyy merkittävänä etenkin pätkätyöläisten ammatillisen identiteetin tarkastelussa, kun työn luonne on epävarmaa. Tällöin myös kuuluvuuden tunne ja työhön kohdistuva mielenkiinto voivat haastaa ammatillisen identiteetin rakentumista.

2.5 Opiskelualan vaikutus ammatillisen identiteetin rakentumiseen

Koulutus- ja ammattivalinnoilla voidaan katsoa olevan vaikutusta ammatilliseen identiteettiin. Heikkisen (2001,170) mukaan esimerkiksi yrittäjä- tai maanviljelijäperheen lapsen hakeutuessa samalle alalle vanhempiensa kanssa, on ammatillinen ylpeys todennäköisesti suurempi. Kun taas yksilö, joka ei ole

saanut ammattiin tarttumapintaa aikaisemmin, joutuu kasvamaan ammatillisuuteen eri tavoin.

Toiset opiskelualat valmistavat suoraan tiettyyn ammattiin, kun taas toiset antavat vaihtoehtoja, eikä opiskeluala ole vain tiettyyn työtehtävään suuntaava. Tämä näyttäytyy merkittävänä huomiona myös tässä tutkimuksessa, sillä tiettyyn ammattiin itsensä opiskelleiden työntekijöiden ammatillinen identiteetti voi olla jo opiskelujen myötä kehittynyt. Tästä esimerkkeinä esimerkiksi sairaanhoitaja ja opettaja, joiden ammatteja voidaan pitää ikään kuin kutsumusammatteina ja tällöin ammatillisen identiteetin rakentuminen näyttäytyy selkeämpänä.

3 TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄ

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, tukevatko tutkimuksen tulokset aiempien ammatillisen identiteetin rakentumista käsittelevien tutkimusten tuloksia. Tässä tutkimuksessa pääasiallinen tehtäväni on selvittää, miten ammatillinen identiteetti rakentuu pätkätyöläisten kertomuksissa. Ammatillinen identiteetti näyttäytyy mielenkiintoisena pätkätyöläisyyden kontekstista katsottuna, sillä sen rakentumisen voidaan katsoa olevan monimutkaisempi kuin vakituisessa työsuhteessa ja –paikassa työskentelevän ihmisen.

Valitsin tutkittavaksi näkökulmaksi narratiivisen identiteetin, eli kerrotun identiteetin, koska se muotoutui luonnollisimmaksi valinnaksi, sillä kyseessä on kerronnallinen aineisto, jossa pätkätyöläiset itse sanoittavat pätkätyöläisyyden kokemuksiaan. Narratiivisen identiteetin lisäksi narratiivisuus jatkuu osana analyysimenetelmääni, mikä muodostaa luonnollisen jatkumon tutkimuskysymyksen tarkastelulle.

Tutkimuskysymykseni muotoutuukin seuraavanlaiseksi:

Miten ammatillinen identiteetti rakentuu pätkätyöläisten kertomuksissa?

4 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTONHANKINTA

4.1 Laadullinen tutkimus

Tässä tutkimuksessa tutkin pätkätyöläisten narratiivisen ammatillisen identiteetin rakentumista laadullisen tutkimusmenetelmän keinoin. Laadullinen tutkimus käsitteellistää tutkittavaa ilmiötä sen sijaan, että olemassa olevaa teoriaa testattaisiin (Kiviniemi 2010, 74). Tähän viittaakin se, että laadullisessa tutkimusmenetelmässä aineisto toimii tutkimuksen keskiössä. Laadullisen tutkimusmenetelmän kautta pyritään siis ymmärtämään erilaisia ilmiötä ja käsityksiä.

Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on, ettei tutkimuksen eri vaiheet muovautuvat tutkimuksen edetessä eivätkä ne välttämättä ole ennalta suunniteltuja (Kiviniemi 2010, 70). Myös tässä tutkimuksessa tutkimukseen liittyvät valinnat täsmentyivät sitä mukaan, kun perehdyin tutkittavaan ilmiöön, tutustuin teoriaan ja empiiriseen aineistooni.

4.2 Narratiivinen tutkimus

Narratiivisessa tutkimuksessa kiinnitetään huomiota ihmisten antamiin merkityksiin, joita he tuottavat kertomustensa välityksellä (Heikkinen 2010, 156). Narratiivisuus toimii tutkimuksen paitsi teoreettisena lähtökohtana, se toimii myös konstruktivistisena tutkimusotteena. Konstruktivismi kautta ihmisen voidaan nähdä rakentavan, tästä tutkimuksesta katsottuna, omaa identiteettiään kertomusten kautta. Tähän vaikuttavat aikaisemmat tiedot ja taidot, jotka voivat muuttua myös uusien kokemusten myötä. (Heikkinen 2010, 146.)

Koska tässä tutkimuksessa keskiössä ovat ihmisten kertomukset pätkätyöläisyyden kokemuksistaan, näyttäytyy narratiivisuus loogisena valintana. Tässä tutkimuksessa narratiivisuus käsitetään sekä metodologisena, että

metodisena lähestymistapana, sillä sen lisäksi että narratiivisuus toimii tutkittavan identiteetin teoriamuotona, sitä sovelletaan myös tutkittavan aineiston analyysivaiheessa.

Koska tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä on narratiivinen lähestymistapa ammatilliseen identiteettiin, on luonnollista toteuttaa narratiivista lähestymistapaa myös aineiston analyysivaiheessa. Narratiivista analyysitapaa valitessa, on tärkeää pohtia, kiinnitetäänkö huomiota siihen, mitä kerrotaan vai siihen, miten kerrotaan (Laitinen & Uusitalo 2008, 131). Koska tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena on valmis, jonkun toisen keräämä aineisto, luonnollisesti tarkastelun kohteeksi valikoituu kertomuksien sisältö, se miten ammatillinen identiteetti rakentuu pätkätyöläisten kertomuksissa.

4.3 Narratiivien analyysi

Narratiivinen analyysimenetelmä voidaan jakaa kahteen erilaiseen menetelmään: narratiiviseen analyysiin ja narratiivien analyysiin (Heikkinen 2010, 149). Tässä tutkimuksessa analyysimenetelmäksi valikoitui narratiivien analyysi. Narratiivien analyysissa kertomuksia tai kertomuksellisia ilmaisuja luokitellaan luokkiin esimerkiksi kategorian, teemojen tai tapaustyyppien avulla (Heikkinen 2010, 149). Narratiivien analyysi näyttäytyy luonnollisena valinta, kun halutaan selvittää, miten ammatillinen identiteetti rakentuu pätkätyöläisten kertomuksissa.

Tässä tutkimuksessa keskitytään siihen, miten pätkätyöläisten ammatillinen identiteetti kertomuksissa rakentuu, kun luokitellaan kertomuksista ilmenneitä narratiiveja. Tehtävänäni on kategorisoida ammatillista identiteettiä kuvaavien narratiivien, eli kerronnallisten ilmaisujen sisältöä. Tämän avulla pyrin tekemään tulkintoja pätkätyöläisten ammatillisen identiteetin rakentumisesta.

4.4 Aineiston kuvaus

Tutkielmani tutkimusaineistona toimii Pätkätyöläisten urakertomukset 2006 – haastatteluaineisto. Aineiston on kerännyt Sikke Leinikki kasvokkain haastatteluna ja keruu toteutettiin joulukuun 2005 – tammikuun 2007 välisenä

aikana. Sähköinen tietoaaineisto hankittiin yhteiskuntatieteellisestä tietoaarkistosta.

Haastattelu-aineisto käsitti 35 haastattelua, joista 33 oli yksilöhaastatteluja ja kaksi ryhmähaastattelua. Tähän tutkielmaan valikoitui yhdeksän yksilöhaastattelua saturaatio perustein. Haastateltavat ovat korkeasti koulutettuja eri alan asiantuntijoita. Haastattelussa pätkätyöläisyyden kokemukset olivat keskeisessä osassa. Haastatteluista muodostui kerronnallisia ja ainoana virallisena haastattelukysymyksenä toimi: "Sinulla on kokemusta pätkätyöstä, kerrotko siitä?" (Leinikki 2009, 2). Haastattelun muotoa voidaan pitää avoimena, sillä haastattelua ohjasi vain yksi ennalta mietitty avoin kysymys, jossa vain keskusteltava aihe, pätkätyöläisyys, oli määritelty. Avoimessa haastattelussa tutkijan pyrkimys on antaa tilaa vapaalle keskustelulle, mutta samalla hänen tulee pitää haastattelu aiheessa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 78.)

Haastateltavat on valittu osallistuja-avusteisesti ja poiminta on suoritettu harkinnanvaraisesti. Haastateltavat löydettiin siis lumipallomenetelmän avulla sekä eri ammattiyhdistysliikkeisiin yhteyttä ottamalla. Haastateltavia löytyi myös muiden haastateltavien avulla. Haastateltavista 26 oli naisia ja 9 miehiä ja iältään he olivat 25- yli 45-vuotiaita. (Leinikki 2009, 2.) Tähän tutkimukseen mukaan valittujen haastattelujen henkilöiden ikä- ja sukupuolijakaumat käyvät ilmi taulukosta 1.

Tähän tutkimukseen analyysin kohteiksi otettiin ne haastattelut, joissa sisältö oli muotoutunut työelämää ja pätkätyöläisyyttä kerronnallisesti kuvaaviksi. Tässä tutkimuksessa puhun aineistosta kertomuksina. Valitsin aineistosta eri ammattikuntien edustajia, sillä se toi vaihtelevuutta aineiston sisältöön. Kertomuksien valintaan vaikutti myös, sisälsikö haastattelu ammatilliseen identiteettiin liittyvää kuvausta. Koska haastattelut ovat kerronnallisesti kuvaavia, tässä tutkimuksessa aineisto käsitetään narratiivisena aineistona. Aineisto sisältää narratiivisen aineiston piirteitä, sillä sieltä löytyy juonellisesti kulkevia kertomuksia. Koska aineistosta ei yksiselitteisesti voida tuottaa numeerista tietoa, sen voidaan myös katsoa olevan narratiivinen aineisto. (Heikkinen 2010, 149.) Koska kyseessä ei ollut narratiivinen haastattelu, voidaan konstruktionistisesti katsoa, että haastattelussa syntynyt tarina on muotoutunut haastattelijan ja haastateltavan välisessä vuorovaikutuksessa (Hänninen 2010, 165).

Taulukko 1.

Haastateltavien ikä- ja sukupuolijakauma sekä koulutusala

Sukupuoli	Ikä	Ammatti/koulutus
Nainen	30-39	SH, kätilö
Nainen	40-45	HTM
Mies	40-45	FM
Nainen	25-29	SH, kätilö
Nainen	40-45	VTM
Nainen	30-39	VTM
Nainen	yli 45	VTM
Nainen	40-45	Terveysten hoitaja
Nainen	40-45	FM

5 TULOKSET

5.1 Aineiston analyysin toteuttaminen

Tutkimukseni analyysissä olen keskittynyt siihen, miten ammatillinen identiteetti rakentuu pätkätyöläisten kertomuksissa. Olen toteuttanut analyysin narratiivien analyysin keinoin, eli keskityn tutkimuksessani siis narratiivien, eli kertomuksissa esiin nousseiden kerronnallisten ilmausten luokitteluun. Tarkoituksenani ei narratiivisen analyysin tavoin ole tuottaa uutta kertomusta pätkätyöläisten ammatillisen identiteetin rakentumisesta, vaan tavoitteenani on narratiivien analyysin kautta löytää aineistosta ammatillista identiteettiä kuvaavia ilmauksia ja luokitella niitä.

Analyysi on hyvin vahvasti aineistolähtöinen, vaikka kuitenkin on tärkeää ymmärtää, mitä teoria ammatillisen identiteetin rakentumisesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä kuvaa. Tämän aineiston analyysissä keskeistä on, kuinka minä itse tulkitSEN kertomuksista ilmenneet ilmaukset ammatillisesta identiteetistä. Tulkinna voidaan katsoa siis olevan narratiivien analyysin keskiössä. Koska kertomukset eivät pohjaudu ammatillisen identiteetin kuvaukselle, tutkijana tehtäväni on analysoida, miten ammatillinen identiteetti rakentuu pätkätyöläisten kertomuksissa.

Tutkielmani analyysivaihetta aloittaessani, ensimmäiseksi aloitin valitsemani materiaali lukemisen. Kävin kertomukset useaan kertaan läpi, sillä aluksi oli haastavaa löytää ammatillista identiteettiä kuvaavaa materiaalia, sillä osiot olivat hyvin pieniä tai niitä ei ollut ollenkaan. Koko 35:n kertomuksen aineistosta tähän tutkielmaan valikoitui yhdeksän kertomusta. Nämä yhdeksän kertomusta valikoituivat aineistokseni sillä perusteella, että niissä ammatillisen identiteetin kuvaus oli joko suoranaista tai se oli tekstistä tulkittavissa. Koska aineisto oli kerätty avoimen haastattelun tavoin ja pätkätyöläiset saivat melko vapaasti kuvata pätkätyöläisyyden kokemuksiaan, noudattaa aineisto kertomuksellista kaavaa.

Lähdin ensimmäiseksi käymään läpi kertomusten sisältöä ja merkitsin kynällä kohdat, joissa tutkimuksen tehtävään ilmeni vastauksia. Merkitsin ensin kaikki ammatillisuutta, työntekoa ja ammatillista identiteettiä kuvaavat ilmaukset. Ensimmäisen kierroksen jälkeen merkintöjä oli useita kymmeniä. Ensimmäisen läpikäynnin jälkeen luin kertomukset uudelleen, kiinnitin huomiota samankaltaisuuksiin ja eroavaisuuksiin ja tällöin huomasin, että osa ensimmäisellä kierroksella merkkauksistani ilmaisuista eivät kuvanneetkaan tutkimuksen kannalta oleellisia asioita.

Samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia löytäessäni käytin apunani erivärisiä kyniä ja merkkasin samaa tarkoittavat ilmaukset aina samalla värillä. Tämän kautta tein jo huomaamattani luokittelua eri narratiivien välillä. Aineiston läpikäyntivaiheessa huomasin pystyväni luokittelemaan ilmauksia, jotka kuvasivat ammatillista identiteettiä eri tavoin. Ilmaisujen luokittelun kautta syntyivät ammatillisen identiteetin rakentumisen osatekijät. Tämän kautta löysin suunnan tutkimukseni analyysiin ja alustavan vastauksen siitä, että tässä tutkimuksessa ammatillinen identiteetti nähdään rakentuvan siihen vaikuttavien osatekijöiden kautta. Näiden osatekijöiden löytäminen ja luokittelu tuntui minulle luonnollisimmalta vaihtoehdolta analysoida aineistoa.

Kun olin löytänyt aineistosta osatekijöitä, joiden kautta ammatillista identiteettiä kuvattiin, huomasin, että kertomuksissa ilmeni kaksi ammatillisen identiteetin rakentumisen lähtökohtaa: toisilla ammatillinen identiteetti lähti rakentumaan omasta kiinnostuksesta alaa kohtaan ja toisilla ammatillinen identiteetti rakentui lähinnä vasta työelämässä. Vaikka ryhmien väliltä löytyi paljon yhtäläisyyksiä, tuntui lähtökohtien jaottelu kahteen ryhmään luonnolliselta, sillä ammatillisen identiteetin rakentumisen lähtökohdat näyttäytyivät hyvin erilaisina.

Kun olin huomannut eroavaisuudet ammatillisen identiteetin rakentumisen lähtökohdissa, aloin rakentamaan muita keskeisiä osatekijöistä koostuvia kategorioita. Kategoriat muovautuivat yhdistelemällä samaa tarkoittavia ilmauksia samaan ryhmään. Näin ollen ammatillisen identiteetin rakentumiseen vaikuttavia osatekijöitä, eli kategorioita löytyi kuusi kappaleita. Vaikka analyysi painotti aineistolähtöistä analyysin tapaa, tuki teoria kategorioiden syntymistä. Seuraavassa osiossa vastaankin tutkimuskysymykseeni ”miten ammatillinen identiteetti rakentuu patkätyöläisten kertomuksissa?”

5.2 Kategoriat

Analyysissa muodostuneet osatekijöitä kuvaavat kategoriat ovat: ammatillisen identiteetin rakentumiseen vaikuttavat lähtökohdat, työyhteisö, hiljaisen hyväksynnän asema, osaamisen tunnistamisen vaikeus, uuden oppiminen ja työelämän vaihtelevuus. Nämä kategoriat kuvaavat niitä ilmaisujen kautta muodostuneita osatekijöitä, joiden kautta ammatillinen identiteetti nähtiin kertomuksissa rakentuvan. Tämän tarkastelun kautta ammatillinen identiteetti voidaankin nähdä pätkätyöläisen omakohtaisena näkemyksenä asemastaan, paikastaan ja osallisuudestaan (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 45).

5.2.1 Ammatillisen identiteetin rakentumisen lähtökohdat

Ensimmäinen kategoria, joka ilmeni kertomuksissa keskeisenä, oli ammatillisen identiteetin rakentumisen lähtökohdat. Näitä lähtökohtia löytyi kaksi: harrastuneisuus ja kiinnostuneisuus ammatillisen identiteetin rakentumisen lähtökohtana sekä työelämä ammatillisen identiteetin rakentumisen lähtökohtana. Tämä kategoria näyttäytyi keskeisenä osatekijänä, jonka voidaan ajatella olevan lähtökohtana ammatillisen identiteetin rakentumiselle.

Taulukko 2.

Ammatillisen identiteetin rakentumisen lähtökohdat

Kertojan käyttämä ilmaus	Ammatillisen identiteetin rakentumisen lähtökohdat
"minä olen itse harrastanut tämmöistä" "minä tykkään siitä hirveesti" "sillä lailla se identiteetti tämmöiseen niin kun on hirveän vahva, ei sitä muuten olisi jaksanut"	Harrastuneisuus ja kiinnostuneisuus
"sen takia minä opiskelen, että minulla olisi turvattu se työpaikka" "on se musta kamalan tärkeä mennä töihin" "minä ajattelen, että töitä kun töitä"	Työelämä ja työn teon merkitys

Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat pätkätyöläiset toivat kertomuksissa vahvasti esiin oman kiinnostuneisuutensa tai harrastuneisuutensa alaa kohtaan. Kiinnostuneisuus ja harrastuneisuus oli alkanut jo ennen alalle hakeutumista, osalla jo pienenä lapsena. Kiinnostuneisuuden omaa ammattialaansa kohtaan voidaan ajatella kertovan siitä, että ammatti on jo jollain tapaa omaksuttu ennen työuran alkua ja se näyttäytyy yksilön omana valintana.

Kuten Taulukossa 2. on kuvattu, ammatillisen kiinnostuneisuuden kautta ammatillinen identiteetti nähtiin vahvana, pätkätoista huolimatta. Itsensä paikantaminen ja määrittäminen onkin tärkeää työssä selviytymisen vuoksi (Mahlakaarto 2010, 17). Kiinnostuneisuuden kautta työllä voidaan nähdä olevan syvällisempikin merkitys, kun vain työnteko. Ammatillinen identiteetti nähdään kietoutuvan työn merkitykseen (Mahlakaarto 2010, 17). Tässä yhteydessä koen kiinnostuneisuuden ja harrastuneisuuden kuvaavan yksilön mielenkiinnon kenttää, minkä hän on onnistunut kietomaan myös työelämään.

Mielenkiintoinen huomio tuloksien kannalta oli, että vain yksi tähän ensimmäiseen ryhmään kuuluvista kuului ammattikuntaan, johon kuuluvien identiteetin voidaan katsoa muovautuvan jo opiskelujen aikana. Kyse oli sairaanhoitajan ammatista, jonka voidaan katsoa olevan kutsumusammatti. Kaksi muuta ryhmään kuuluvaa ja omaa ammatillista harrastuneisuuttaan osoittaneet olivat opiskelleet generalistisilla aloilla, maantiedettä sekä kasvitiedettä. Nämä kaksi jälkimmäistä kuitenkin olivat hyvin samankaltaisia toistensa kanssa.

Toiset pätkätyöläisistä merkityksellistivät työtä työnteon kannalta ja ammatillinen identiteetti koettiin työelämässä rakentuvana. He eivät kokeneet työnteon itsessään vaikuttavan ammatilliseen identiteettiin vaan työnteon funktiona oli pääasiassa raha ja toimeentulo. Toisin kuin ensimmäinen ryhmä, tähän ryhmään kuuluvat kokivat työnteolla olevan suuri merkitys, mutta ammatilla ei katsottu niinkään olevan väliä. Koska ammatillinen identiteetti on kietoutuneena työn merkitykseen (Mahlakaarto 2010, 17), voidaan tässä yhteydessä todeta, että ammatillisen identiteetin rakentuminen painottuu työn merkityksen sijaan työelämään yleensä. Työnteko itsessään ja työssä toimiminen sanoitettiin tärkeäksi, mikä nähdään vaikuttavan ammatilliseen identiteettiin.

5.2.2 Työyhteisö

Työyhteisöllä nähtiin olevan merkittävä rooli oman ammatillisuuden ja työssä toimimisen näkökulmasta. Työyhteisö nähdäänkin merkittävänä ammatillisen identiteetin rakentumiseen välineenä (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 41). Kertomuksissa keskeisenä osatekijänä olikin työyhteisö, mikä ilmeni vahvasti, sillä ammatillista identiteettiä kuvattiin työyhteisön moninaisuuden kautta. Työyhteisön vaikutus ammatilliseen identiteettiin näyttäytyi joko positiivisena tai negatiivisena. Näin ollen sillä voidaan katsoa olevan kaksipuolinen vaikutuskenttä.

Taulukko 3.

Työyhteisön merkitys

Kertojan käyttämä ilmaus	Ammatillisen identiteetin rakentumisen osatekijä
"Kyllä minä koin, että minua kohdeltiin aika lailla semmoisena pysyvänä"	Työyhteisö rakentavana tekijänä
"siitä tulee aina vähän semmoinen, että ei kai sillä ole mitään väliä olenko minä täällä vai ei" "ei ole tullut mitään negatiivista palautetta"	Työyhteisö heikentävänä tekijänä

Kertomuksissa ilmaistiin työyhteisöön kuulumattomuuden tunnetta ja työyhteisöstä muodostuvan palautteen vähäisyyttä. Palautteella katsottiin olevan suuri merkitys, niin kehittymisen kuin työn mielekkyydenkin kannalta. Monissa kertomuksissa ilmeni, kuinka palaute on vähäistä tai sitä ei tule ollenkaan. Näiden merkitystä kuitenkin oman asiantuntijuuden kehittymisen kannalta korostettiin, minkä vuoksi niiden puutteen voidaan ajatella vaikuttavan ammatillisen identiteetin rakentumiseen heikentävästi. Jos omasta työstä ei saada palautetta, eikä näin ollen osaamista tunnusteta, voidaan ammatilliseen identiteettiin kohdistuvan vaikutuksen olevan sitä heikentävä. Tämä ongelma korostui kertomuksissa varmasti myös siitä syystä, että kyseessä oli pätkätyöläisten

kertomuksista koostuva aineisto ja määräaikaissa työsuhteissa olevien kuuluvuus työyhteisöön on työsuhteen muodon vuoksi heikompi.

Kuitenkin työyhteisöllä nähtiin olevan myös myönteinen vaikutuskenttä ammatillisen identiteetin rakentumiseen. Taulukosta 3. ilmenee, kuinka pysyvyyden tunteen kautta työyhteisön merkitys koettiin positiivisena ja näin ollen sen kautta ammatillinen identiteetti rakentuu ja työyhteisön myönteinen vaikutuskenttä nähdään myös asiantuntijuutta nostattavana tekijänä.

5.2.3 Hiljaisen hyväksyjän asema

Hiljaisen hyväksyjän asema ilmentää sitä, millaisena pätkätyöläisten asema kertomuksissa ilmeni; näin ollen hiljaisen hyväksyjän aseman kautta ammatillinen identiteetti rakentui. Tämä hiljaisen hyväksyjän asema ilmeni jokaisessa kertomuksessa ja siihen liitettiin nöyränä oleminen ja kuuntelijan rooli. Oman aseman tiedostaminen on yhteydessä ammatilliseen kasvuun (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 40), mutta kun asema näyttäytyy negatiivisessa, ikään kuin alistetussa valossa, ammatillisuuteen kasvukin näyttäytyy haastavana.

Kuten taulukosta 4. voidaan tulkita, nöyryyttä kuvailtiin siinä yhteydessä, että pätkätyöläisen pitää hyväksyä paikkansa ja asemansa. Nöyränä ja kuuntelijan roolissa oleminen viittaavat myös siihen, että roolit ovat työyhteisöstä kumpuavia. Toisaalta nöyryyttä sanotettiin siinä yhteydessä, että täytyy ottaa mikä tahansa työ vastaan mahdollisuuden tullessa, sillä pätkätyöläisenä valinnanvaraa ei ole. Näin ollen hiljaisen hyväksyjän asema voi olla myös yksilöstä itsestään lähtevä ajatus.

Taulukko 4.

Hiljaisen hyväksyjän asema

Kertojan käyttämä ilmaus	Ammatillisen identiteetin rakentumisen osatekijä
"painotetaan vähän niinku sitä omaa asemaa. Missä sinun kuuluu seisoa ja olla nöyränä..." "semmosta asennetta jollain ikävä kyllä on...oo ny täällä parikymmentä vuotta, niin sitten voit tulla sanomaan mulle..."	Ulkopuolelta tuleva vaatimus hiljaisen hyväksyjän asemasta
"Kyllähän se teki aika nöyräksi tai sillä tavalla että hyväksyy kaiken." "ei viitsi kauheasti sanoa, että minä olen kuitenkin määräaikainen" "sitä, että ei mene kenenkään revierille..." "minä en sano sitä ääneen, että minä olen eri mieltä..."	Pätkätyöläisestä itsestään lähtevä hiljaisen hyväksyjän asema

Joko pätkätyöläisen sisäinen tai ulkopuolelta tullut vaatimus nöyränä olemisesta asettaa raamit myös vaikutusmahdollisuuksille. Kun nöyränä oleminen käsitettiin aineistossa myöntyväisyytenä ja suopeutena, estää se mielipiteiden ääneen sanomista ja siten työyhteisössä vaikuttamista. Nöyryyden kautta pätkätyöläiset kuvasivat asemaansa työyhteisössä sekä pätkätyöläisenä suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämän kategorian kautta pätkätyöläisten kertomuksissa ammatillista identiteettiä ja siihen vaikuttavia tekijöitä kuvattiin merkittävästi.

5.2.4 Osaamisen tunnistamisen vaikeus

Pätkätyöläisten kertomuksissa ilmeni myös pätkätöiden jatkumisen vaikutus omaan uskottavuuteen, mikä vaikutti oman ammatillisuuden heikentymiseen. Oman osaamisen tunnistaminen oli haastavaa etenkin niille pätkätyöläisille, joiden ammatillinen identiteetti nähtiin lähtökohtaisesti työelämässä rakentuvana. Pätkätyöläiset kertoivat, että jatkuvien pätkätöiden takia oma uskottavuus

heikkenee ja sen ajateltiin vaikuttavan myös muiden ihmisten näkemyksiin heidän osaamisestaan.

Taulukko 5.

Osaamisen tunnistamisen vaikeus

Kertojan käyttämä ilmaus	Ammatillisen identiteetin rakentumisen osatekijä
“Se syö jotenkin omaa sellasta uskottavuutta tai tällaista.” ”...kun miettii, mitä mahdollisuuksia minulla on. Mutta onhan se hirveän vaikea mieltää niinkun sitä omaa osaamista jäsentää...”	Osaamisen tunnistamisen vaikeus

Kertomuksissa kuvattiin myös huonommuuden tunnetta, mikä ilmeni siinä, että työyhteisössä on vakinaisia työntekijöitä, mutta kuitenkin heitä itseään ei ole vakinaistettu. Pitkään jatkunut pätkätyö ja vakinaisen työpaikan odottaminen luo turhautumista ja pätkätyöläisten kuvaamaa huonommuuden tunnetta. Oman osaamisen tunnistamattomuus muodostui kertomuksissa keskeiseksi osatekijäksi, jonka kautta ammatillinen identiteetti rakentui. Koska jatkuvien pätkätöiden vuoksi omaa asiantuntijuuttaan tai ammatillisuuttaan ei kyetty tunnustamaan, voidaan tämän tulkita heikentävän ammatillista identiteettiä. Jos oman osaamisen tunnistaminen näyttäytyy hankalana, on itsensä kehittäminenkin haastavaa.

Oman osaamisen tunnistamiseen ja tunnistamattomuuteen voidaan liittää työyhteisön ja työn merkitys. Jos työyhteisössä työntekijän työpanosta ei tunnisteta, on työntekijän itsekkin vaikea mieltää omaa osaamistaan. Toisaalta oman osaamisen tunnistaminen ja tunnistamattomuus voidaan liittää pätkätyön luonteeseen. Koska pätkätyöläisenä työn luonne ei välttämättä ole työntekijän ominta osaamisalaa, voi työ tuntua haastavalta eikä se välttämättä kiinnosta samalla tavalla kuin työ, jota työntekijän koulutus ja osaaminen vastaisi. Tämä voi aiheuttaa oman osaamisen tunnistamattomuuden ja näin ollen ammatillisen identiteetin rakentumisen hankaloitumisen.

5.2.5 Uuden oppiminen

Kertomuksissa ilmeni, kuinka pätkätyöläisyys nähtiin vaihtelevana ja projektiluontoisena ja sitä kautta uuden oppiminen nähtiin merkittävänä osana pätkätöitä. Ropon & Gustaffsonin mukaan oppiminen nähdään merkittävänä identiteetin kehityksen vaiheena (ks. Kincheloe 1998, 130). Se nähtiin tärkeänä ammattitaitoa kehittävänä tekijänä, jonka nähdään vaikuttavan myös ammatillisen identiteetin rakentumiseen. Tämän vuoksi uuden oppiminen muotoutuikin ammatillisen identiteetin rakentumisen osatekijäksi.

Taulukko 6.

Uuden oppiminen

Kertojan käyttämä ilmaus	Ammatillisen identiteetin rakentumisen osatekijä
"...kouluttautua lisää ja niinkun sitä kautta löytää lisää tavallaan uusia asioita ja monipuolistua työntekijänä."	Uuden oppiminen
"...minä hain kokemusta eri puolilta."	
"niissä on oppinut ihan hirveästi aina"	

Laaja-alainen ammatillinen kasvu on oppimisen ja kehittymisen edellytys (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 40). Vaikka ammatillisuuteen kasvun voidaan nähdä pätkätyöläisyyden kontekstissa olevan monimutkaista työn pätkäisyyden ja muuttuvuuden vuoksi, voidaan halun oppimiseen ilmentävän työssä kehittymisen merkitystä, kuten taulukosta 6. ilmenee.

5.2.6 Työelämän vaihtelevuus

Pätkätyöläisten kertomuksissa ilmeni toiveikkuus siitä, että jos pätkätyö ei ole itselleen mieleistä, se ei ole pysyvää. Vaihtelu nähtiin hyvänä asiana, minkä vuoksi itselleenkin vieras työtehtävä uskallettiin ottaa hoidettavaksi. Toisaalta vaihtelevuus nähtiin negatiivisena asiana työn epävarmuuden vuoksi. Ihmiset, jotka pitävät vaihtelevuudesta ja vapauden tunteesta hakeutuvat myös vapaaehtoisesti pätkätöihin (Sutela 2013, 167). Kuitenkin suurelle osalle

pätkätyöläisistä pätkätyöt eivät olleet oma valinta. Siitä huolimatta työn vaihtuvuudessa nähtiin positiivisia puolia.

Kuitenkin se, että pätkätyöt, eivät ole välttämättä täysin työntekijän omaa osaamisaluetta, nähtiin mielekkäänä siinä mielessä, että kilpailua muiden kanssa ei ole, koska työllä on jokin loppumispiste. Työn loppuminen nähtiin siis sekä negatiivisena elämän epävarmuuden että oman asiantuntijuuden tunnistamattomuuden kannalta, mutta sillä nähtiin olevan myös positiivisia vaikutuksia. Koska työelämän vaihtelevuus on keskeinen kertomuksissakin ilmennyt pätkätyöläisyyteen liittyvä tekijä, kuvattiin sen kautta myös ammatillisen identiteetin rakentumista. Tämän vuoksi työelämän vaihtelevuus nähdään pätkätyöläisten ammatillisen identiteetin rakentumisen osatekijänä.

Taulukko 7.

Työelämän vaihtelevuus

Kertojan käyttämä ilmaus	Ammatillisen identiteetin rakentumisen osatekijä
<p>”loppupeleissä ihan hyvä että tulee muutosta”</p> <p>”se työ on epävarmaa, kun sinä et tiedä, mitä sinä seuraavassa kuussa esim. teet.”</p> <p>”ne eivät ole olleet ihan sitä minun omaa”</p>	<p>Työelämän vaihtelevuus</p>

Työelämän ja työn luonteen vaihtelevuuden vuoksi voidaan tulkita, että pätkätyöläisten ammatillinen identiteetti on muovautunut omien kiinnostuksen kohteiden mukaan tai sen voidaan nähdä olevan mukautuva eri työtehtävien kautta. Ammatillista identiteettiä ei tämän osatekijän kautta rakennettu pysyvänä vaan vaihtelevuuden ilmaistiin kuuluvan pätkätyöläisyyteen yleensä. Työelämän vaihtelevuus nähtiin osana pätkätyöläisyyttä ja näin ollen osatekijänä, joka on vaikutuksissa ammatillisen identiteetin rakentumiseen.

Työn vaihtelevuutta ja epävarmuutta sanoitettiin ”pätkätyöläisen identiteetillä”, mikä kuvaa työn luonteen vaikutusta ammatilliseen identiteettiin. Tulkitsen, että pätkätyöläisen identiteetillä viitataan siihen, ettei työntekijä koe samanlaista kuuluvuuden tunnetta työhönsä ja työyhteisöönsä kuin vakinaistettu

työntekijä. Samalla vaihtelevuus heikentää oman osaamisen tunnistamista ja sitä kautta asiantuntijuuden kehittyminen on haastavampaa. Kuitenkin pätkätyöläisten työn vaihtelevuutta kuvaavien ilmaisujen kautta ajattelen, että ammatillinen identiteetti koetaan pätkätyöläisyydessä ikään kuin irrallisena, hetkittäisenä työelämän osa-alueena, jonka tiedostetaan muuttuvan tai loppuvan.

6 POHDINTA

Tässä osiossa teen päätelmiä tutkimuksen tuloksista ja suhteutan niitä teoriapohjaan.

6.1 Pätkätyöläisten ammatillisen identiteetin rakentuminen

Tutkimukseni tutkimuskysymyksenä oli, miten ammatillinen identiteetti rakentuu pätkätyöläisten kertomuksissa, eli tehtävänäni oli tulkita, millaisten ilmaisujen kautta ammatillista identiteettiä rakentavat osatekijät muodostuivat. Muodostin ilmaisujen sisällöistä kategorioita, jotka kuvasivat ammatillisen identiteetin rakentumisen osatekijöitä. Tutkimuksen tuloksista havaittiin, että ammatillisen identiteetin rakentumiseen vaikuttivat kaksi lähtökohtaa: ammatillinen kiinnostuneisuus ja harrastuneisuus sekä työelämä ja työn merkitys. Näiden kahden lähtökohdan pohjalle ammatillinen identiteetti rakentui.

Nämä kaksi lähtökohtaa, jotka vaikuttivat ammatillisen identiteetin rakentumiseen, olivat tämän tutkimuksen kannalta merkittävä aineistosta esiin noussut huomio, joka yllätti minut. Suuri osa ammatillista harrastuneisuutta ja kiinnostuneisuutta osoittaneista pätkätyöläisistä eivät olleetkaan perinteisessä kutsumusammattissa työskenteleviä vaan ennemminkin he olivat generalistisilla aloilla toimivia. Näin ollen opiskelualalla ei tässä tutkimuksessa havaittu olevan merkitystä ammatillisen identiteetin rakentumiseen. Tähän havaintoon varmasti vaikuttaa pätkätyöläisyyden konteksti.

Ajattelen, että harrastuneisuus ja kiinnostuneisuus vaikuttavat ammatillisen identiteetin rakentumiseen jo ennen työelämää. Osa tutkittavista sanoittivat, että nuoresta iästä lähtevän kiinnostuneisuuden kautta ammatillinen identiteetti on vahva, vaikka työ olisikin pätkäluonteista eikä välttämättä edes ominta osaamisalaa. Merkittävä huomio onkin, että oma kiinnostus alaa kohtaan ja sitä kautta oman asiantuntijuuden tunnistaminen voi kantaa silloinkin, kun työn jatkuvuus on epävarmaa.

Näiden kahden lähtökohdan jaottelun avulla voidaankin tulkita, että ne pätkätyöläiset, jotka ilmaisivat ammatillista kiinnostuneisuuttaan ja harrastuneisuuttaan, omasivat positiivisemman tunnon ammattiuudestaan kuin he, joiden ammatillinen identiteetti nähtiin pelkästään työelämässä rakentuneena.

Niiden, joiden ammatillisen identiteetin rakentumisen lähtökohtana havaittiin kertomusten perusteella olevan työelämä yleensä, pätkätyöläisyyden moninaisuudella ja työyhteisön vaikutuksella on suurempi vaikutus ammatillisen identiteetin rakentumisen kannalta. Tämä näyttäytyy luonnollisena myös teorian kannalta, sillä työyhteisö, työtehtävät ja työn luonne nähdään merkittävänä ammatillisen identiteetin rakentumiseen vaikuttavana tekijänä.

Mielenkiintoinen huomio oli, että jokaisesta kertomuksesta kävi ilmi, kuinka omaa asiantuntijuuttaan ja osaamistaan on vaikeaa tunnistaa. Koska pätkätyöläiset kokivat, että heillä ei ole vaikutusvaltaa ja osallisuuden tunteminen työyhteisöön ja sitä kautta työhön yleisestikin on haastavaa, nähtiin osaamisen tunnistaminenkin vaikeana. Osaamisen tunnistamattomuus ilmenikin ammatilliseen identiteettiin vaikuttavana osatekijänä. Tähän selkeästi vaikutuksessa oli myös työyhteisö, joka koettiin merkittävänä osatekijänä, jonka kautta ammatillinen identiteetti nähtiin rakentuvan. Tämän vuoksi voidaan päätellä pätkätyöläisen tarvitsevan työyhteisönsä tuen ja kuulumisen tunteen, jotta hän voi tuntea asemansa ja osaamisensa merkityksellisemmäksi. Voidaankin ajatella työyhteisön liittyvän tutkimuksen tuloksissa ilmenneisiin kategorioihin hiljaisen hyväksyjän asemaan ja osaamisen tunnistamisen vaikeuteen. Näin ollen työyhteisö nousi hyvin merkitykselliseksi osatekijäksi, jonka kautta ammatillinen identiteetti rakentui.

Narratiivien analyysin kautta saatiin selville, miten ammatillinen identiteetti rakentui pätkätyöläisten kertomuksissa. Vastauksena tähän kysymykseen muodostuivat kategoriat, jotka kuvaavat ammatillisen identiteetin rakentumisen osatekijöitä. Aineistosta muodostamieni kategorioiden avulla pystyin huomaamaan yhtäläisyyksiä aiempien ammatillista identiteettiä käsittelevien tutkimusten kanssa. Työyhteisön merkitys ja vaikuttaminen omaan työhön sekä työyhteisöön nähtiin merkittävänä sekä teoriassa että tämän tutkimuksen tuloksissa. Koen, että pätkätyöläisten kertomuksia analysoitaessa työyhteisön

merkitys korostuu entistä enemmän, sillä työyhteisöön kuuluvuus ei ole yhtä yksiselitteistä kuin silloin, kun työntekijä on vakituksessa työsuhteessa.

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että pätkätyöläisten ammatillinen identiteetti rakentui kertomuksissa osatekijöiden kautta ja ammatilliseen identiteettiin vaikuttavia osatekijöitä oli erilaisia sekä kuvaus tekijöiden vaikutuksesta ammatillisen identiteetin laatuun oli ilmeinen. Narratiivisen tutkimuksen tavoin tutkimuksessa keskityttiin identiteetin kerrottuun muotoon, minkä kautta saatiin ammatillisesta identiteetin rakentumisen osatekijöistä subjektiivinen käsitys. Ammatillisen identiteetin rakentumista ja siihen vaikuttavia osatekijöitä voidaan pitää subjektiivisina, sillä pätkätyöläiset puheissaan merkityksellistivät omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan, eli kokemukset ovat hyvin yksilöllisiä. Kuitenkin aineistosta löytyi paljon yhtäläisyyksiä, joiden kautta kategoriatkin rakentuivat.

Tämän tutkimuksen tulokset olivat yhteydessä aiempiin ammatillista identiteettiä käsitteleviin tutkimuksiin. Ammatillisen identiteetin rakentumiseen vahvasti vaikuttavina osatekijöinä havaittiin olevan työyhteisö, sen vaikutus omaan asemaan ja osaamiseen sekä työn luonne. Tämän tutkimuksen kautta löytämistäni tuloksista sain myös tarttumapintaa siihen, kuinka ammatillinen identiteetti voi rakentua myös silloin kun opiskelut eivät valmista vain tiettyyn ammattiin. Kokonaisuudessaan ammatillisen identiteetin rakentuminen on monen tekijän summa: opiskelujen ja työelämän kautta muodostunut oma sekä kanssaihminen kokemus asiantuntijuudesta ja osaamisesta – siitä, mihin kokee kuuluvansa.

Ammatillisen identiteetin rakentumiseen liittyvää tutkimusta voisi toteuttaa laajemminkin, esimerkiksi itse toteutettujen haastattelujen tai pienten uraelämäkertojen kautta. Mielenkiintoinen jatkotutkimus aihe olisikin, kuinka kahden eri ammattialan työntekijöiden ammatillinen identiteetti rakentuu ja millaisia eroja löydetään. Tutkimuksen voisi myös rajata koskemaan vain yhtä ammattikuntaa, minkä kautta voitaisiin tutkia ammattikunnan sisäisiä eroja ja yhtäläisyyksiä ammatilliseen identiteettiin liittyen.

6.2 Tutkimuksen eettisyys

Tämän tutkimuksen eettisistä kysymyksistä on huolehdittu suurelta osin jo aiemmin, sillä aineisto ei ole minun itse keräämäni vaan aiemmin toisen tutkijan keräämä. Kertomuksissa luki pätkätyöläisen etunimi, ikäjakauma ja koulutustausta. Kuvailin myös itse aineistooni kuuluvien henkilöiden ikäjakauman, sukupuolen ja koulutustaustan. Henkilöitä ei kuitenkaan tästä tutkimuksesta voida tunnistaa ja näin ollen pätkätyöläisten anonymiteetistä on huolehdittu.

Tutkimuksen eettistä puolta tarkasteltaessa aineiston käytön kysymykset ovat merkittävässä roolissa. Aineistoa on käytetty siihen tarkoitukseen, jonka aineistoa hankkiessani tietoarkistoon mainitsin. Muutenkin aineistoa on käytetty niin kuin tietoarkisto on määrännyt, eikä aineistoa ole esimerkiksi jaettu muuhun käyttöön. Aineiston sisältöä on käytetty oikein, eikä sen sisältämää tietoa ole vääristelty.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus

Olen käyttänyt aineistona vuonna 2006 kerättyä haastatteluaineistoa ja siitä olen valinnut tämän tutkimuksen tarkoituksen kannalta sopivat kertomukset. Koska tutkimuksessa käytetty aineisto on jo 14 vuotta vanha, ei tutkimuksen tuloksia voida suoranaisesti yhdistää nykyaikaan, sillä työelämä on kehittynyt merkittävästi vuosien aikana. Kuitenkin pätkätyöläisyyttä on yhteiskunnassamme edelleenkin ja näin ollen ammatillisen identiteetin rakentumisen osatekijöiden voidaan nähdä olevan myös samankaltaisia. Tämän osoittaa viime vuosikymmenen alussa julkaistut tutkimukset, joiden tuloksiin tämänkin tutkimuksen tulokset viittaavat.

Koska olen käyttänyt aineistossani vain yhdeksää kertomusta, on otanta hyvin pieni siinä suhteessa, että puhutaan pätkätyöläisten ammatillisen identiteetin rakentumisesta. Otanta kattaa vain pienen osan pätkätyöläisistä, joten tutkimuksen tulokset eivät ole kovinkaan yleistettävissä. Koska aineiston analyysin keskiössä on aineisto ja tutkijan oma tulkinta aineistosta, ovat tulokset hyvin subjektiivisia, eikä niitä voida yleistää koskemaan kaikkien pätkätyöläisten ammatillista identiteettiä. Tutkimuksella kuitenkin voidaan osoittaa

samankaltaisia tuloksia kuin laajemmissa samaa aihepiiriä käsittelevissä tutkimuksissa.

7 LÄHTEET

- Eteläpelto, A. & Vähäsantanen, K. 2010. Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa Eteläpelto, A. & Onnismaa, J. 2010. Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Hansaprint Oy, Vantaa.
- Heikkinen, A. 2001. Miksi aika, paikka ja tila? Teoksessa Heikkinen, A., Borgman, M., Henriksson, L., Korkiakangas, M., Kuusisto, L., Nuotio, P. & Tiilikkala, L. Niin vähän on aikaa – ammatillisen kasvun katoava aika, paikka ja tila? “Suomalaisen ammattikasvatuksen erityisyyttä etsimässä” -projektin 3. väliraportti. 2001. Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus, Tampereen yliopisto.
- Heikkinen, A. 2001. Niin vähän on aikaa – katoaako ammatillisen kasvun aika, paikka ja tila? Teoksessa Heikkinen, A., Borgman, M., Henriksson, L., Korkiakangas, M., Kuusisto, L., Nuotio, P. & Tiilikkala, L. Niin vähän on aikaa – ammatillisen kasvun katoava aika, paikka ja tila? “Suomalaisen ammattikasvatuksen erityisyyttä etsimässä” -projektin 3. väliraportti. 2001. Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus, Tampereen yliopisto.
- Heikkinen, H.L.T. 2010. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Henttonen, E. & LaPointe, K. 2015. Työelämän toisinajattelijat – vallataan tilaa mielekkäälle työlle. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hänninen, V. 2010. Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Jokinen, J. 2002. Aikuisopettajan identiteetti, Yksinäisestä sankariopettajasta tiimiytyneeseen yrittäjään? Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto.

- Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Laitinen, M. & Uusitalo, T. 2008. Narratiivinen lähestymistapa traumaattisten elämäkokemusten tutkimisessa. Teoksessa Kaasila, R., Rajala, R. & Nurmi, K.E. (toim.) 2008. Narratiivikirja: menetelmiä ja esimerkkejä.
- Leinikki, S. (TJS Opintokeskus): Päätyöläisten urakertomukset 2006 - haastattelut [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.0 (2009-06-29). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja].
- Mahlakaarto, S. 2010. Subjektiksi työssä, Identiteettiä rakentamassa voimaantumisen kehitysohjelmassa. Jyväskylä University Printing House, Jyväskylä.
- Nuotio, P. 2001. "Ois kiva antaa hyvää palvelua, et jos ois aikaa" Teoksessa Heikkinen, A., Borgman, M., Henriksson, L., Korkiakangas, M., Kuusisto, L., Nuotio, P. & Tiilikkala, L. Niin vähän on aikaa – ammatillisen kasvun katoava aika, paikka ja tila? "Suomalaisen ammattikasvatuksen erityisyyttä etsimässä" -projektin 3. väliraportti. 2001. Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus, Tampereen yliopisto.
- Nätti, J., Kauhanen, M., Miettinen, J. & Siponen, K. 2011. Epätyypillinen työ, henkilöstökoulutus ja autonomia. Teoksessa Eteläpelto, A., Heiskanen, T. & Collin, K. (toim.) 2011. Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa. Aikuiskasvatuksen 49. Vuosikirja. Kansanvalistusseura.
- Onnismaa, J. 2010. Johdanto. Teoksessa Eteläpelto, A. & Onnismaa, J. 2010. Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Vantaa. Hansaprint Oy.
- Ropo, E. 2015. Identiteetti tutkimuskohteena. Teoksessa Ropo, E., Sormunen, E. & Heinström, J. Identiteetistä informaatiolukutaitoon. 2015. Tampere, Tampere University Press.
- Ropo, E. & Gustafsson A-M. 2010. Elämäkerrallinen näkökulma ammatilliseen ja persoonalliseen identiteettiin. Eteläpelto, A. & Onnismaa, J. 2010. Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Hansaprint Oy, Vantaa.
- Saastamoinen, M. 2010. Aktiivisen kansalaisuuden vastatulkintoja, neuroottinen ja hylätty kansalaisuus. Teoksessa Kaisto, J. & Pyykkönen, M. (toim.) 2010.

Hallintavalta – sosiaalisen, politiikan ja talouden kysymyksiä. Gaudeamus
Helsinki university press, Helsinki.

Sutela, H. 2013. Määräaikainen työ ja perheellistyminen Suomessa 1984-2008.
Tilastokeskus Tampere University Press

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.
Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Yrjänäinen, S. & Ropo, E. 2013. Narratiivisesta opetuksesta narratiiviseen
oppimiseen. Teoksessa Ropo, E. & Huttunen, M. (toim.) 2013.
Puheenvuoroja narratiivisuudesta opetuksessa ja oppimisessa. Suomen
yliopistopaino Oy – Juvenes Print, Tampere.

